

Eastern Europe Studies Centre
Est. 2006

KINIJOS APŽVALGA

2022–1

RAIGIRDAS BORUTA

2022-ieji – Kinijos komunistų partijai (KKP) itin svarbūs ir sudėtingi metai. Svarbiausias įvykis Kinijos politiniame gyvenime neabejotinai bus metų pabaigoje įvyksiantis 20-asis KKP kongresas. Iki tol Pekino elgesys bus orientuotas į vidaus problemų sprendimą ir stabilumo užtikrinimą, tačiau tuo pačiu metu už uždarytų durų vyks audringos partijos lyderių diskusijos. Baiminantis viruso plitimo šalyje, kuris gali reikšmingai destabilizuoti visuomenę, menkai tikėtina, kad šiais metais Kinija atsisakys nulinės COVID-19 strategijos. Tad šalies lyderiai ir toliau vengs vizitų užsienyje. Kinijos elgesys tarptautinėje arenoje taip pat bus iš dalies veikiamas šių politiškai svarbių metų, tačiau jis išliks konfrontacinis ir bekompromisis. Kinijos santykiai su JAV ir ES ir toliau blogės, tačiau Pekinas stengsis išvengti eskalacijos, kuri galėtų neigiamai paveikti Pekino vidaus politiką.

RAIGIRDAS BORUTA – RESC Kinijos tyrimų programos asocijuotasis ekspertas, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktorantas. Boruta Lankašyro centriniam universitetui (Jungtinė Karalystė) įgijo Azijos ir Ramiojo vandenyno studijų bakalauro laipsnį (Kinijos studijų kryptis). 2020 metais Sičuano universitete (Kinija) baigė tarptautinių santykių magistro programą.

Ukrainos krizė gali tapti itin nemaloniu iššūkiu: nors gilėjanti konfrontacija su Vakarais verčia Pekiną stiprinti draugystę su Rusija, Kinija iki šiol vengė įsitraukti į Rusijos geopolitinius žaidimus ir legitimuoti Rusijos karinį intervencionizmą. Šiais metais taip pat yra Pietinio Deng Xiaopingo turo trisdešimtmetis – tai buvo kertinis įvykis, įtvirtinęs aiškų šalies posūkį tolesnės (ekonominės) liberalizacijos ir tolesnių stabilaus judėjimo reformų link. Įdomu, kaip šiame kontekste dabartinė Kinijos valdžia pasielgs: ar ši sukaktis bus patogiai pamiršta, ar bus stengiamasi šį istorinį įvykį išnaudoti savo naudai (ypač turint omenyje, jog Dengo turas buvo glaudžiai susijęs su Kinijos transformacija)?

Vidaus politika. Prioritetas – ekonominio ir socialinio stabilumo išlaikymas

20-asis Kinijos komunistų partijos kongresas: tradicijų laužymas ir daugybė nežinomųjų

Metų pabaigoje įvyksiantis 20-asis KKP kongresas – itin svarbus įvykis Kinijos politinėje padangėje, iki kurio didžiausios audros vyks uždarose Kinijos komunistų partijos elito galios žaidynėse. Šis, kartą per penkerius metus vykstantis kongresas, palyginti su praėjusiais, pasižymi įvairių nežinomųjų bei potencialių lyderystės kaitos scenarijų gausa. Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, valdžios kaitos procesas būdavo gana nuspėjamas, potencialūs kandidatai užimti aukščiausius postus neretai būdavo akivaizdūs. Deng Xiaopingo laikais pradėtų tradicijų dėl kolektyvinės lyderystės ir kadencijų limitų buvo laikomasi, tačiau į valdžią atėjus Xi Jinpingui KKP veidas ėmė keistis iš esmės.

Šiais metais pasaulio dėmesys yra nukreiptas į Xi Jinpingą, kuris iš karto po to, kai tapo Kinijos vadovu, pradėjo koncentruoti galią savo rankose ir nuosekliai dirbo siekdamas panaikinti teisinius barjerus, draudžiančius likti valdžioje po dviejų kadencijų. Ir jam pavyko – 2018 m. buvo panaikintas Kinijos konstitucijoje numatytas dviejų kadencijų limitas užimti prezidento ir vi-

ceprezidento pareigas. Ideologinė Xi Jinpingo įvaizdžio formavimo kulminacija įvyko 2021 m. lapkričio mėn. 6-osios KKP Centrinio komiteto plenarinės sesijos metu priėmus trečiąją KKP istorinę rezoliuciją¹, kurioje buvo padėti tvirti pamatai dabartinio prezidento valdžios tęstinumui po 2022 m. (dokumente Xi Jinpingas buvo paminėtas net 25 kartus). Sunku prognozuoti ir tai, kaip keisis politinio biuro sudėtis, tačiau tikėtina, jog jame atsiras daugiau Xi Jinpingui lojalių šalininkų. 2022 m. Pekino žiemos olimpinės žaidynės taip pat turi didelę politinę svarbą ir poveikį procesams. Šios žaidynės, rengiamos pandemijos metu, reikšmingai prisideda prie tolimesnės Xi Jinpingo legitimacijos.

Žvelgiant iš istorinės Kinijos Liaudies Respublikos perspektyvos, šie metai išsiskirs politinių tradicijų laužymu: nėra abejonių, jog beveik 30 metų galiojusi Dengo Xiaopingo inicijuota praktika, kai šalies lyderis pasitraukia po dviejų penkerių metų kadencijų, pasikeis. Taip pat gali būti sulaužyta dar viena nerašyta taisyklė, susijusi su KKP lyderių amžiaus cenzu (nuo 2002 m., peržengus 68 metų ribą, aukščiausius postus užimantys politikai pasitraukdavo). Dabartinis Kinijos vadovas KKP kongreso metu jau bus 69-erių. Mažai abejonių, kad Jiang Jiechi (71 m., KKP Centrinės užsienio reikalų komisijos direktorius), Wang Yi (Kinijos užsienio reikalų ministras, 68 m.), kurie jau peržengia šią amžiaus ribą, pasitrauks taip užleisdami vietas Xi Jinpingo asmeniniam pasirinkimui. Tačiau amžiaus cenzas ir jo taikymas tampa nenuspėjamas: 2017 m.

69-erių metų Wangas Qishanas, Xi Jinpingo dešinioji ranka vykdant Xi antikorupcijos kampaniją, pasitraukė iš politinio biuro. Tačiau jau kitais metais Nacionaliniame liaudies kongrese būtent Wangas Qishanas kiek netikėtai tapo Kinijos viceprezidentu. Taigi, itin sunku prognozuoti, kaip keisis Valstybės tarybos ir KKP vadovybės sudėtis kitame Kinijos politiniame cikle.

Kinijos ekonomika: dėmesys nekilnojamo turto sektoriui ir ekonomikos perbalansavimui

Belaukiant 20-ojo KKP kongreso, Pekino dėmesys ekonominėms problemoms spręsti ir stabilumui užtikrinti reikšmingai padidės. Didžiausios pastangos bus skiriamos nekilnojamo turto, statybų sektoriams bei nulinės COVID-19 strategijos kaštų amortizavimui. Kinijos ekonomikos eksperto Lu Tingo manymu, šalies ekonominis augimas ir toliau lėtės², todėl Kinijai svarbu pertvarkyti dabartinę ekonominę politiką. Pekinas jau pradėjo imtis veiksmų: nuo sprendimų lėtinti nekilnojamojo turto sektoriaus augimą iki paramos šiam sektoriui bei mažesnių reikalavimų būsto kreditui gauti įvedimo. Pasaulio banko paskelbtoje 2022 m. Kinijos ekonominėje prognozėje šalis raginama pereiti prie ekonomikos perbalansavimo strategijos. Pasaulio bankas prognozuoja, kad Kinijos ekonominis augimas 2022 m. gali sulėtėti iki 5,1 procento³. Anksčiau eksporto ekonominiu augimu grįsta politika ima keistis: Kinijos perėjimas prie stabilesnio ir tvaresnio ekonomikos augimo atsispindi ir naujausiame 14-ajame penkerių metų plane. Jame pirmą kartą nėra nustatytas konkretus ekonomikos augimo rodiklis⁴.

Užsienio politika.

XI Jinpingo aktyvistinės užsienio politikos tąsa

Šiais metais Kinija išliks sunkiai sukalbama ir nevingianti konfrontacijų tose srityse, kur yra paliečiami jos interesai arba mėginama užgniaužti šalies ambicijas. Pekinas stengsis išvengti įsitraukimo į reikšmingai destabilizuo-

jančius konfliktus – pagrindinis dėmesys bus skiriamas vidaus politikai ir šalies stabilumui užtikrinti laukiant KKP kongreso. Tačiau nairu tikėtis, jog Kinija užleis pozicijas esamuose konfliktuose – politiškai svarbiais metais Pekinui tai būtų itin nenaudingas silpnumo pademonstravimas vidaus auditorijai ir neigiamai paveiktų Xi Jinpingo asmeninę reputaciją. Esminių pokyčių Kinijos santykiuose su Taivanu nebus, tačiau, ypač šiais metais, jie išliks įtempti, Kinija nevens demonstruoti savo karinės galios ir spaudimo įrankių. „Juostos ir kelio“ iniciatyva taps vis svarbesniu Kinijos užsienio politikos komponentu, ypač po JAV ir ES inicijuotų projektų, kurie gali tapti rimtu iššūkiu Kinijos ambicijoms pasaulyje.

Kinijos ir Rusijos santykiai: konfrontacijos su Vakarais akivaizdoje stiprėjanti draugystė

Po kelerių metų pertraukos, prieš pat Pekino žiemos olimpinių žaidimų atidarymą, Xi Jinpingas ir Vladimiras Putinas surengė gyvą susitikimą, kurio metu buvo pasirašytas bendras pareiškimas⁵. Kinijos žiniasklaidoje šis įvykis buvo itin plačiai nušviečiamas pabrėžiant, jog stiprėjanti Kinijos ir Rusijos draugystė neturi jokių ribų ir suvaržymų⁶. Dviejų šalių konsensusas daugelyje temų yra išties reikšmingas pasikeitimas, rodantis vis didesnę tarpusavio interesų sutapimą. Nors Maskva su Pekinu neabejotinai išgyvena dvišalių santykių aukso amžių, tačiau Kinija atsiduria vis nepatogesnėje padėtyje. Jei anksčiau Pekinas kiek įmanydamas vengdavo aktyviau įsitraukti į Rusijos geopolitinius žaidimus Rytų Europoje (Kinija kritiškai vertino Rusijos veiksmus Ukrainoje 2014 m. ir nepripažino Krymo aneksijos), tai pastaruoju metu šios pozicijos išlaikymas tampa vis sudėtingesnis, ypač dabartinės Ukrainos krizės akivaizdoje.

Kinijai Ukraina yra reikšminga maisto⁷ ir ginkluotės⁸ tiekėja bei svarbi „Juostos ir kelio“ iniciatyvos dalis. Pekinas teigiamai vertina bendradarbiavimo su Ukraina potencialą, tad išlaikyti santykių balansą tarp Maskvos ir Kijevo tampa gana rimta užduotimi. Stengiamasi balansuoti: pateikiami atsargiai suformuluoti diplomatiniai pareiškimai, kuriuose raginama krizę spręsti di-

alogu⁹, o pagrindinė kritika nukreipiama į NATO ir JAV pusę. Susitikime su Vladimiru Putinu Xi Jinpingas išreiškė palaikymą Rusijos reikalavimui, kad NATO atsisakytų plėtos į rytus planų, tačiau Ukraina ar Krymo aneksija nebuvo atskirai paminėta. Rusijos ginklų žvanginimas prie Ukrainos sienų nėra priimtinas Kinijai, tačiau ji aktyviai stebi situaciją, Pekiną ypač domina Vakarų atsakas, NATO elgesys ir konsensuso jo viduje formavimas. Tai leidžia Pekinui giliau analizuoti Vakarų pasaulio reakciją, vidines trintis. Visa tai yra svarbu ir Kinijos ambicijų susigrąžinti Taivaną fone.

Kinija Vidurio ir Rytų Europos šalių regione: strategijos permąstymas ir didesnis dėmesys draugų ratui stiprinti

2021-aisiais metais Kinijos politika VRE regione gavo skaudų antausį – vis daugiau šalių ima neigiamai vertinti Pekino įtaką regione. Kinijos inicijuotas bendradarbiavimo su regionu formatas, po praeitų metų viršūnių susitikimo nesėkmės, šiuo metu išgyvena egzistencinę krizę¹⁰. Kiniją itin neramina vis kritiškesnis regiono šalių požiūris į santykius su ja. 2022 m. Kinijos ir Vidurio ir Rytų Europos šalių bendradarbiavimo formatas švenčia įkūrimo dešimtmetį. Kinijos vietinėje spaudoje pradedami publikuoti straipsniai, aukštinantys „didžiulius“ Kinijos ir VRE bendradarbiavimo pasiekimus bei laimėjimus¹¹, tačiau nėra pateikiama jokios informacijos dėl šių metų viršūnių susitikimo. Tikėtina, jog Kinija permąsto savo esamą strategiją ir nenori, tebetvyrant įtampai tarp Kinijos ir regiono, surengti susitikimo, kuris gali tapti dar didesniu smūgiu Pekinui ir jo įvaizdžiui. Keičiantis VRE nuotaikoms, Pekinas stengsis aktyviau įsitraukti į savo įtakos regione išsaugojimą, tam bus skirta daugiau išteklių ir dėmesio. Nėra abejonių, jog dabartinis formatas išgyvena sunkius laikus, todėl šiais metais Pekinas ims permąstyti šį bendradarbiavimo mechanizmą. Vis dėlto visiškai atsisakyti bendradarbiavimo su regionu neketinama. Tikėtina, kad šis formatas gali virsti draugiškesnių Kinijai šalių klubu, kurio viena svarbiausių ašių taps Lenkija. Tai atsispindi ir Kinijos žiniasklaidoje, kurioje, po pastarojo abiejų šalių prezidentų susitikimo, Lenkija itin girinama (pastaruoju metu Lenkijos įvaizdis Kinijos žiniasklaidoje yra itin teigiamas ir laikomas pavyzdžiu, kuriuo turėtų pasekti kitos regiono šalys) kaip viena iš svarbiausių Kinijos bendradarbiavimo partnerių regione bei viena aktyviausių formato dalyvių, galinčių tapti Kinijos vartais į Europą¹².

Šaltiniai

- ¹ KKP rezoliucijos tekstas anglų kalba: The State Council of the PRC, *Resolution of the CPC Central Committee on the Major Achievements and Historical Experience of the Party over the Past Century*, 2021. https://english.www.gov.cn/policies/latestreleases/202111/16/content_WS6193a935c6d0df57f98e50b0.html
- ² Nomura, *Global Economic Outlook 2022 – The heat is on... for now*, 2021. <https://www.nomuraconnects.com/focused-thinking-posts/global-2022-economic-outlook/>
- ³ The World Bank, *Rebalancing Act: China's 2022 Outlook*, 2022. <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2022/01/12/rebalancing-act-china-s-2022-outlook>
- ⁴ Merics, *China's 14th Five-Year Plan – strengthening the domestic base to become a superpower*, 2021. <https://merics.org/en/short-analysis/chinas-14th-five-year-plan-strengthening-domestic-base-become-superpower>
- ⁵ Zhang T.T., *Zhong E guanxi: ji zhi changyuan, mianxiang weilai de haohuoban* [„Kinijos ir Rusijos santykiai: ilgalaikiai, į ateitį orientuoti partneriai“], 2022. <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1724123183698899599&wfr=spider&for=pc>.
- ⁶ Išsamesnė Putino ir Xi Jinpingo pareiškimo analizė: Snider. T., *Breaking down that Putin-Xi joint statement on a new era*, 2022. <https://responsiblestatecraft.org/2022/02/12/breaking-down-that-putin-xi-joint-statement-on-a-new-era/>
- ⁷ Chen Q.Q., Hu Y.W., *Unprecedented China-Russia ties to start a new era of intl relations not defined by US*, 2022. <https://www.globaltimes.cn/page/202202/1251416.shtml>
- ⁸ 2019 m. Ukraina tapo didžiausia kukurūzų importuotoja, net 80 proc. viso kukurūzų importo į Kiniją yra iš Ukrainos. Tais pačiais metais, Kinija aplenkė Rusiją ir tapo didžiausia Ukrainos prekybos partnere. The Odessa Journal, *Ukraine increases food export to China: TOP-3 products*, 2021. <https://odessa-journal.com/ukraine-increases-food-export-to-china-top-3-products/>
- ⁹ Zhou L., *Ukraine crisis: the trouble for China in staying friends with 2 foes*, 2022. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3165999/ukraine-crisis-trouble-china-staying-friends-two-foes>
- ¹⁰ 2016–2020 m. Kinija buvo didžiausia Ukrainos ginkluotės gavėja. Tai sudarė 36 proc. bendrojo Ukrainos eksporto. Šaltinis: SIPRI, *Trends in International Arms Transfers, 2020*, 2021. https://sipri.org/sites/default/files/2021-03/fs_2103_at_2020.pdf
- ¹¹ Nors Kinija nuolat akcentuoja dialogo svarbą, tačiau JT Saugumo Tarybos sausio 31 d. susitikime Kinija buvo vienintelė narė, parėmusi Rusiją blokuojant diskusiją dėl Ukrainos. Šaltinis: The United Nations, *Situation along Russian Federation-Ukraine Border Can Only Be Resolved through Diplomacy, Political Affairs Chief Tells Security Council*, 2022. <https://www.un.org/press/en/2022/sc14783.doc.htm>
- ¹² Kviečiame paskaityti RESC analitinę publikaciją apie Kinijos ir VREŠ santykius: Boruta R., „Kinijos sąveika su Vidurio ir Rytų Europa: santykių kryžkelėje?“, 2021. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/11/RESC.-Kinijos-saveika-su-Vidurio-ir-Rytu-Europa.-WEB.pdf>
- ¹³ China Customs, *Haiguan zongshu quanmian luoshi zhongguo – zhongdong ou guojia lingdaoren fenghui gongshi qude xianzhu jinzhan* [Kinijos muitinės administracija pasiekė reikšmingą progresą įgyvendinant Kinijos ir VREŠ viršūnių susitikimo metu pasiektą konsensuą], 2022. <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1724369155537304407&wfr=spider&for=pc>
- ¹⁴ Global Times, *Xi meets with Polish President Duda, vowing to lift bilateral practical cooperation to a new level*, 2022. <https://www.globaltimes.cn/page/202202/1251507.shtml>